

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 26 februari 1901, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om utfärdande af lagbestämmelser mot spioneri.

Från Första Kammaren har lagutskottet fått till behandling emottaga en af herr *Ljungberg* inom nämnda kammare väckt motion, n:o 13, af följande lydelse:

»Om någon regeringens pligt är oafvislig och oomtvistlig, så är det den att sörja för statens säkerhet emot främmande inkräktare.

Länge har man dock här i landet gått temligen sorglöst till väga i detta hänseende.

På »lustresor», som anordnats till våra viktigaste fästningar, har det stått främlingar, likasom våra egna landsmän, fritt att taga del af allt, som kunnat intressera dem, och lodningar i hamninlopp och vid kusttrakter, både på Gotland och vid Karlskrona m. fl. städer, hafva fått opåtaladt verkställas.

I senare åren har dock omsider någon uppmärksamhet egnats åt dylika maritima forskningar i obekanta syften, forskningar, som andra, vida mäktigare stater aldrig tillåta; och det förmäles t. ex., att sedan man iakttagit, att ett ryskt ångfartyg, alltid med samma officerare, under ett par år gjort sig hemmastadt i hamninloppet till Karlskrona, har öfverkommendanten derstädes vidtagit sådana bevakningsåtgärder, att dylika undersökningar, som bland annat lära haft till ändamål att taga kännedom om de hemliga stationerna för dervarande minor, afstannat.

Till lands har emellertid detta forskningsnit af främlingar under de senaste åren tagit en mera vidsträckt och olycksbådande utsträckning.

En del af dessa spionerier skall hafva börjat på våren 1899 i Norrland, der okända personer från ett grannland egnat synnerlig uppmärksamhet åt alla flodöfvergångar, kusttrakter och militärvägar; och det har icke verkat lugnande, om det också icke tillagts någon särskild betydelse, att, på olika tider, högre militärpersoner från samma land berest nämnda provins.

Största uppmärksamheten hafva likväl de från olika landsorter meddelade berättelserna om vissa s. k. sågfilare tilldragit sig.

Från Skåne till Stockholm och Norrland, men framför allt i Södertörn samt i Öster- och Vestergötland, hafva dessa hjälpsamma menniskor, som rest ända från Nowgorod och Petersburg endast för att förbättra svenska landtmännens sågverktyg, nitiskt begagnat hvarje ledig stund till att utvidga sina kunskaper om våra kusttrakter och kommunikationer m. m.

Ensamt från Nowgorod lära förlidet år 25 s. k. sågfilare afrest till Sverige.

I den aflägsna provinsen Skåne hade ett par af dessa resande varit rätt öppenhetiga och erkänt, att de voro ryska underofficerare; men som de hade pass, så skola myndigheterna deraf ha dragit den slutsats, att de icke kunde vara spioner!

I dagarne före den i fjol utförda försöksmobiliseringen befans en såsom svensk bonddräng förklädd person stryka omkring en stad i Östergötland, der ett regemente är förlagdt. Han bar en såg, men medförde icke den för yrket vanliga attiraljen, och han hade i ett torp i skogen ett möte med flera kamrater, till hvilket äfven en välklädd herre infann sig.

Under förlidne oktober månad sågos två främlingar, som utgåfvo sig för sågfilare, genomströfva Södertörn och studera förhållandena der. De medförde, likasom deras kamrater, af generalstaben utgifna kartor. En svensk officer, som förstår ryska och finska, observerade dem och fann, att deras samtal sins emellan rörde vägar, gårdar samt vissa strategiska punkter och landningsplatser, samt att den ene af dem var officer vid ryska generalstaben och den andre kvartermästare vid en finsk bataljon.

I granskapet af Karlsborg och Vaberget hafva, på olika tider, i de senaste åren sågfilare strukit omkring och studerat väg- och terrängsystemet.

På Gotland har ett tiotal ryssar sedan våren 1899 uppehållit sig flera månader, och ehuru deras förtjenst såsom sågfilare varit ringa, ha de haft råd att dricka finare viner och på velociped fara till Fårösund och andra platser.

Under sina forskningsresor hafva ryssarne utan tvifvel haft stor nytta af kartor, som egentligen varit utarbetade för svenska generalstabens räkning, och hvilka, förunderligt nog, nu spridas och säljas öfverallt, hvilket förr var förbjudet.

Jag har anfört dessa från olika håll lemnade uppgifter för att visa, det de farhågor, hvilka föranleda mitt yrkande här nedan, icke sakna grund; och jag vill tillägga, att man redan börjat i andra länder egna dessa betänkliga företeelser sin uppmärksamhet.

Så lästes t. ex. i februari 1899 i den ansedda engelska tidningen »Manchester Guardian», som har djupa försänkningar i politiska kretsar, att sågfilarne utan tvifvel äro politiska spioner, samt att ett af skälen, hvarför czaren ej vill lyssna till sina finska undersåtars petitioner, är, att han har den alldeles origtiga uppfattning, att den konstitutionella rörelsen i storfurstendömet beror på en svensk konspiration för att skilja Finland från det ryska riket. Spionerna skulle ha till uppgift att för de ryska myndigheternas räkning fabricera bevis på en svensk konspiration, hvilka sedan skulle föreläggas czaren.

Det är visserligen icke omöjligt, att vi för denna ogrundade misstanke och de omtalade spionerierna hafva att tacka de bekanta norska skrifverierna mot Sverige i ryska tidningar; ty sådana utlåtelse som att Sverige »vill göra föreställningar till förmån för Finland och sedan inskrida» samt att »ett folk, som sagt nej till ett annat folks kraf på sjelfständighet, har dömt sig sjelft till döden», hvarför »eröfraren kan utan samvetsqual träda in och taga det», tillhöra det slag af utsäde, som på god jord kan lättligen bära frukt. Men härmed må vara huru som helst; säkert är, att en nation i vår ställning måste vara på sin vakt, samt att, innan det befinnes vara för sent, kraftiga åtgärder måste vidtagas för att i alla afseenden, och icke minst mot närgångna spionerier, betrygga vårt land och vår sjelfständighet.

Otvifvelaktigt skulle en fullständig spionerilag vara af behofvet påkallad för Sverige, såsom för så många andra stater, såsom t. ex. de i senare åren utfärdade för *Frankrike* af den 18 april 1886 (»Loi qui établit des pénalités contre l'espionage»), för *Tyskland* af den 3 juli 1893 (»Gesetz gegen den Verrat militärischer Geheimnisse»), för *England* (»Official Secrets act»), för *Italien* (uti »Codice penale italiano») o. s. v., och för att visa, huru man i ett annat land uppfattat och lagstiftat i

denna angelägenhet, tillåter jag mig att, i öfversättning, ur den nyssnämnda franska lagen af 1886 (intagen i »Bulletin des lois de la République Française» för samma år) meddela några paragrafer. I 5:e art. stadgas:

»Med fängelse från ett till två år och med böter från 1,000 till 5,000 francs straffas

1) hvar och en, som, med tillhjälp af förklädnad eller falskt namn eller fördöljande af sitt stånd (qualité), sitt yrke eller sin nationalitet, har inträngt i en befästad plats, en postering, ett kronofartyg eller ett militäriskt eller maritimt etablissement;

2) hvar och en, som, förklädd eller under falskt namn, eller döljande sitt stånd, sitt yrke eller sin nationalitet, har upptagit (levé) planer, efterforskat kommunikationsvägar eller insamlat underrättelser rörande landets försvar eller statens yttre säkerhet.»

Men om man icke nu anser nödigt att utfärda en särskild spionerilag, torde, då det synes alldeles nödvändigt, att landet åtminstone befrias från de mest närgångna spejare, som nu länge hemsökt detsamma, några särskilda lagstadganden i detta syfte böra ofördröjligen utfärdas.

Det lider intet tvifvel, att, om hos den stora allmänheten en vaken nationalanda funnes, de omtalade »sågfilarne» snart skulle ha tröttnat med sina besigtningar, i det att ingen då skulle lemna dem husrum, än mindre den arbetsförtjenst, som de begära; men i vårt land, der nationalandan är svag och hvarje yttring af fosterlandssinne förhånas af de flesta pressorganen, är enighet i nämnda afseende icke tänkbar. Det skulle äfven kunna sägas, att, då folkrätten medgifver hvarje suverän stat en, i fall som det förevarande, obegränsad utvisningsrätt, något hinder icke möter för svenska regeringen att utan vidare ur landet aflägsna misstänkta individer redan på den grund, att de der väcka oro och missnöje. På 1760-talet, då landet hade en mindre skuggrädd regering, lär man äfven ha gjort processen kort med de spioner, som då under namn af sågverksarbetare öfversvämmade Norrland; och sedan dåvarande utrikesministern hos ryske ministern beklagat sig öfver denna invasion, lära de ryska spejarne ha genast försvunnit. Det vill äfven synas, som 9 och 10 §§ af kongl. instruktionen för landshöfdingarne af 10 november 1855 lemnade dessa tillräcklig magt att för dylika stämplingar skydda orternas befolkning; men otvifvelaktigt skulle det för vår regering vara en fördel och skänka henne ökad styrka, om hon hade att åberopa bestämda lagbud till stöd för åtgärder, som eljest kunna anses vara förestafvade af godtycke.

Jag får därför värdsamt hemställa, att antingen ett 2:dra moment måtte införas i 12:te § af 8 kap. strafflagen, i hvilket moment stadgas, att utländsk man, som, med eller utan förklädnad, befinnes göra efterforskningar beträffande rikets försvarsanstalter eller strategiska punkter, transportförhållanden och landstigningsplatser m. m. dylikt eller syssla med annat spioneri i för landets säkerhet vådligt syfte, skall genast aflägnas ur riket, jemte det att svensk eller norsk man, som en sådan spejare understödjer eller på något sätt tillhandagår, skall straffas enligt 9 § af nämnda lag,

eller ock att Riksdagen måtte uti skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att redan vid denna riksdag förslag till en särskild spionerilag måtte Riksdagen föreläggas, en lag, hvaruti äfven utlemnandet af sådana handlingar, som böra hemliga hållas, eller upptagandet i bild eller skrift af planer och vyer rörande svenska försvarsanstalter belägges med straff.»

Med allt erkännande af det beaktansvärda syfte, som ligger till grund för ifrågavarande motion, kan utskottet likvisst ej tillstyrka bifall till någotdera af de i motionen framlagda förslag.

Såsom motionären sjelf erinrat, gifves redan under nuvarande förhållanden ett verksamt och lämpligt medel mot spioneri uti den af alla länder erkända rätten för en stat att utvisa utländska undersåtar, som kunna misstänkas i oloffiga syften uppehålla sig inom statsområdet; och då Kongl. Maj:t, som får antagas hafva sin uppmärksamhet rigtad på föreliggande angelägenhet, ej ansett nödigt att till Riksdagen inkomma med något förslag i ämnet, anser utskottet Riksdagen sakna anledning att på enskild motionärs framställning deri vidtaga någon särskild åtgärd.

Utskottet hemställer alltså,

att herr Ljungbergs förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 februari 1901.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.